

O. HUGOLIN LANGKAMMER OFM, *Teologia Nowego Testamentu*, t. I: *Ewangelie — Dzieje Apostolskie — Listy Katolickie — Apokalipsa*. Jezus Chrystus wczoraj — dziś — na wieki, Wrocław 1985, Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, ss. 291.

Otrzymałmy oczekiwany od dawna tom I *Teologii Nowego Testamentu* o. H. Langkammera OFM. Tom II, który ukazał się jako pierwszy w 1984 r. poświęcony był spuściźnie literackiej Apostoła Pawła oraz poruszył problematykę związaną z Listem do Hebrajczyków. Obecnie recenzowany tom, czy też tomik omawia pozostałe pisma NT, a więc: cztery Ewangelie, Dzieje Apostołów, Listy Katolickie oraz Apokalipsę.

Książka została podzielona na trzy główne części, które odpowiadają jej podtytułowi zaczerpniętemu z Hbr 13, 8. Część I: *Jezus Chrystus wczoraj* (ss. 31—105) „ma zasygnalizować traktat o Jezusie historycznym i Jego działalności zbawczej w słowie i czynie” (s. 5). Część II zaś: *Jezus Chrystus dzisiaj* (ss. 107—222) porusza teologię Ewangelii i Dziejów Apostolskich. Autorowi chodzi tu przede wszystkim o aktualną ich wymowę krygmatyczną (s. 5. 107). Ostatnia, III część dzieła to: *Jezus Chrystus także na wieki* (ss. 223—289). Obejmuje ona Listy Katolickie i Apokalipsę św. Jana. Jej tytuł wskazuje na transcendentny charakter zarówno Kościoła jak i jego założyciela, Jezusa z Nazaretu. Listy Katolickie rozpoczynają to, co nazywamy *Chrystus i na wieki*, Apokalipsa zaś bardzo wyraźnie wyznacza cel trwania Kościoła w Chrystusie jako w ostatecznym zwycięstwie Baranka (2. 223—224).

Rzeczą godną pochwały jest podanie zasadniczej treści, czy to poszczególnych Ewangelii, czy też Listów katolickich za pomocą charakteryzującego ich „motta”. I tak np. Mt jest Ewangelią o Kościele (s. 145), gdy I J mówi o prawdzie i jej konkretyzacji w miłości (s. 251); J — to Ewangelia o Słowie, które stało się Ciałem (s. 183), zaś Ap reprezentuje teologię zwycięstwa (s. 273). Gdy chodzi zaś o układ poszczególnych części, to tworzą one logiczną, wzajemnie uzupełniającą się całość. Część I stanowi podwaliny pod obie pozostałe części. Spojrzenie na Jezusa Chrystusa wczoraj umożliwia głębsze Jego zrozumienie dzisiaj oraz na wieki. Podobnie bardzo słuszne jest poruszenie przez Autora zagadnienia związanego ze źródłem Q, które wprowadza czytelnika w tak bardzo bogatą i złożoną zarazem problematykę Ewangelii synoptycznych (ss. 109—127). Ponadto, część II charakteryzuje zachowanie chronologii Ewangelii ogólnie przyjętej (Mk — Mt — Łk — J), gdy w III części O. Langkammer świadomie od niej odchodzi na rzecz zachowania kanonu NT. Kto wie jednak, czy metoda diachroniczna nie byłaby w tym wypadku bardziej wskazana. Układ bowiem chronologiczny, szczególnie gdy chodzi o *Corpus Paulinum* oraz Listy katolickie pozwala nam na wyłuskanie pewnego dynamizmu myśli teologicznej poszczególnych Autorów NT, jej dojrzwania w czasie i kontekście rozwoju chrześcijaństwa. Wydaje się również pozytywne budowanie na piętze syntezy teologii poszczególnych hagiografów NT. Chodzi tu szczególnie o Łukasza i Jana. Ukazanie w jednym ciągu Ewangelii i Dziejów Apostolskich, jakie uznaje się powszechnie, że wyszły one spod penna Łukasza, pozwala na pewien wgląd zarówno w „czas Jezusa” (Ewangelia), jak i w „czas Kościoła” (Dzieje Apostolskie). Natomiast gdy chodzi o pisma Janowe (Ewangelia, Listy i Ap), to dopiero w całości widać owe wspaniałe Boże działanie, które ukazuje, czasami enigmatycznie, czasami zaś bardzo wyraźnie to, co już jest, a zarazem jeszcze nie.

Wspomnieć tu należy o bardzo umiejętnym, ograniczonym wręcz do minimum aparacie krytycznym książki, co mogliśmy już zaobserwować w II tomie *Teologii NT*. (Na marginesie dodajmy, iż w przypisie 29 na s. 74 winna się znaleźć — obok tam wspomnianych — książka o. A. Jan-

kowskiego OSB, *Królestwo Boże w przypowieściach*, Poznań—Warszawa 1981, której nie można w żaden sposób „przeskoczyć”).

Tak więc otrzymaliśmy rzecz bardzo potrzebną, co więcej, wręcz pionierską na naszym rynku biblijnym, która winna wydać właściwy sobie owoc, służąc jako pomoc tak biblistom jak i duszpasterzom, alumnom i ogółowi wiernych.

Kraków

DOMINIK TOMCZYK Sch. P.

EDUARD SCHICK, *Allen Alles werden. Besinnliche Gedanken zum erstem Brief des Apostels Paulus an die Korinther*, Stuttgart 1984, Katholisches Bibelwerk, ss. 319.

Prezentowaną pozycję można umieścić w serii bardzo bogatej literatury egzegetycznej poświęconej 1 Kor. Jej autorem jest emerytowany już dziś profesor nowotestamentalnej teologii, a równocześnie były biskup luterski okręgu Fulda. Już sam podtytuł książki: „*Medytacyjne myśli...*” zacieśnia jej przedmiot formalny. Nie reprezentuje ona egzegezy w ścisłym znaczeniu, z bogactwem filologicznych danych, ani też nie obfituje w obcojęzyczne przypisy. Tego wszystkiego brak jest w książce E. Schicka. Stąd też nie reprezentuje ona typowego komentarza. Jest to po prostu chrześcijańska teologiczna refleksja nad bogactwem treści 1 Kor. Ale dodajmy od razu: ta refleksja nie jest pozbawiona oryginalności, ciekawych ujęć czy wręcz właściwego takiej pozycji ciężaru gatunkowego.

Rzecz godną uwagi jest zaproponowany przez Autora podział 1 Kor. W przeciwieństwie do tradycyjnego schematu podziału (dwie główne części, Wstęp i Zakończenie), wyodrębnia on aż cztery zasadnicze tematy jako cztery części Pawłowego Listu. Oto one: 1. Wprowadzenie (1, 1—9); 2. Temat I: stosunek Pawła do podziałów we wspólnocie korynckiej; Boża mądrość a ludzka (1, 10—4, 21); 3. Temat II: moralne anomalie w Koryncie (5, 1—6, 20); 4. Temat III: odpowiedzi Apostoła na poszczególne pytania, jakie zostały mu postawione przez przedstawicieli korynckiego Kościoła (7, 1—14, 40); Temat IV: zmartwychwstanie umarłych (15, 1—58); Zakończenie listu, osobiste spostrzeżenia, ostatnie wskazania i osobiste pozdrowienie (16, 1—24).

Kraków

DOMINIK TOMCZYK Sch. P.

Dynamik im Wort. Lehre von der Bibel. Leben aus der Bibel, praca zbiorowa, Stuttgart 1983, Wyd. Katholisches Bibelwerk, ss. 429.

Z okazji złotego jubileuszu działalności Katolickiego Dzieła Biblijnego (*Katholisches Bibelwerk* = KBW) w Niemczech Zachodnich (1933—1983) powstała inicjatywa wydania zbiorowego dzieła (tzw. *Festschrift*) poświęconego nie tyle jakiejś osobie — jak się to z reguły dzieje — ile całemu Wydawnictwu.

23 artykuły, napisane specjalnie na tę okoliczność przez byłych bądź obecnych współpracowników KBW, chcą jeszcze raz rzucić pewien snop nowego światła współczesnej myśli biblijnej na wybrane zagadnienia tak Starego, jak i Nowego Testamentu. Wśród autorów możemy spotkać takie nazwiska, jak: J. Ernst, J. Gnilka, E. Haag, O. Knoch, N. Lohfink, H. Merklein, F. Mussner, R. Schnackenburg, A. Vögtle, R. Baumann, J. J. Degenhardt, J. Eckert, U. Eid, O. Fuchs, E. J. Lengeling, M. Limbeck,